

DEPARTMAN ZA URBANIZAM
ARHITEKTONSKI FAKULTET UNIVERZITETA U BEOGRADU

ISTORIJA I TEORIJA URBANIZMA
2010/2011

Realizatori nastave:

Prof. dr Nada Lazarević Bajec – predmetni nastavnik i rukovodilac predmeta

Saradnici na predmetu:

Doc. dr Marija Maruna

mr. Vladimir Mihajlov

UVODNE NAPOMENE

Sadržaj nastave

Kurs Istorija i teorija urbanizma daje pregled istorije savremenog usmeravanja razvoja gradova i razvoja teoretske misli od 19.veka do danas. Razumevanje urbanističkog planiranja i dizajna podrazumeva izučavanje nekoliko grupa odvojenih ali u isto vreme povezanih oblasti/diskursa. Prva grupa se odnosi na razvoj gradova kao fizičkog i društveno-ekonomskog fenomena. Druga grupa je vezana za planiranje, projektovanje i regulativu u prostoru sa naglaskom na razumevanju različitih interesa, znanja i logike delanja aktera (planeri, arhitekti, inženjeri, država, političari, investitori, advokati, preduzimači, treći sektor. itd.). Treću grupu diskursa obuhvataju teorije razvijene u okviru različitih nauka: filozofije, sociologije, psihologije, geografije, ekonomije, ekologije, estetike itd. koje su u većoj ili manjoj meri uticale na razvoj i promenu paradigmi u kojima se kreće urbanističko planiranje i projektovanje. Četvrta grupa diskursa obuhvata vizionarske zamisli, utopije i idealne modele u okviru kojih su razvijene brojne zanimljive ideje koje su transformisale naučni i politički pogled na gradove i njihovu strukturu.

Ciljevi i pristup nastavi

- Upoznavanje aktuelnih tema u oblasti razvoja urbanizma
- Identifikacija značajnih teoretičara i praktičara koji su doprineli razvoju discipline
- Upoznavanje sa događajima i publikacijama koje su odredile razvoj discipline
- Uočavanje različitih pristupa savremenim urbanističkim temama i problemima
- Razvijanje kritičkog pristupa izvorima

Metod izvođenja nastave

Kurs obuhvata izlaganja nastavnika i aktivnu pripremu studenata za svaki čas: čitanje zadatih tekstova iz udžbenika, preporučenih knjiga i članaka i izvora sa interneta. Samostalni istraživački rad studenata, formulisanje istraživačkih tema i predloga istraživanja ima za cilj razvijanje metoda istraživanja literature, analitičkog i kritičkog mišljenja i uređenog pisanja.

Naslovi tematskih jedinica

1. Značajne teme istorije i teorije urbanizma
2. Razvoj gradova od 19.veka do danas; oblici urbanističkih intervencija
3. Uvod u teoriju urbanističkog planiranja i projektovanja
4. Urbanistička intervencija: umetnički, naučni, normativni pristup
5. Urbani problemi i profesionalni odgovori: pregled
6. Grad spomenika (City Beautiful), efikasni grad, funkcionalni grad, grad malih zajednica
7. Urbanizam i regulacija fizičke strukture grada
8. Grad i društvene teme: grad vizija – grad sećanja (obnova gradova)
9. Racionalni i/ili kolaborativni proces urbanističkog planiranja i projektovanja
10. Strategije i projekti
11. Globalni grad, korporativni poduhvati
12. Grad siromašnih: urbanizam i društvena pravda
13. Grad i kultura: planovi i projekti kao podrška različitim životnim stilovima
14. Novi pravci razvoja urbanizma, savremene teme u upravljanju, planiranju i projektovanju gradova

Način ocenjivanja:

Predispitne obaveze:

Kolokvijum – test 40 poena

Pitanja za kolokvijum -10 poena

Završni ispit:

Izrada predloga istraživanja - 60 poena

Termin održavanja kolokvijuma 21.12.2010.g.

UPUTSTVO ZA IZRADU PREDLOGA ISTRAŽIVANJA

Opšte napomene

Svrha izrade predloga istraživanja je da se provere i utvrde sposobnosti studenata da obavljaju istraživanja na uređen, logičan i koncizan način.

Tema predloga istraživanja treba da bude sa naglaskom na analizi javne intervencije u gradskoj sredini, tj. na analizi mehanizama omogućavanja ili ograničavanja konkretnog delovanja aktera u određenim istorijskim periodima i situacijama pod uticajem društveno ekonomskih, kulturnih i političkih snaga u društvu koje ih produkuje.

Predlog istraživanja student radi prema dijagramu – šemi (templejtu), gde u prazna polja upisuje tražene aspekte, u dužini od dve do tri rečenice.

Naslov istraživanja

Treba da bude jasno formulisan i odražava sadržaj istraživanja.

Utvrđivanje problema /istraživačkog pitanja

U ovom delu treba ukazati na značajan problem u Beogradu ili Srbiji (izazovan, kontroverzan problem) i pokazati na koje pitanje (a) će istraživanje dati odgovor, odnosno koji su njegovi posebni ciljevi. Takođe, izabrani problem koji se istražuje treba da bude povezan sa širim društvenim, istorijskim, ekonomskim kontekstom (sociologija, ekonomija, političke nauke, menadžment, informacione tehnologije, itd.) i da se bavi izvorima i posledicama problema. Razlozi za preduzimanje istraživanja treba da budu jasno i argumentovano navedeni.

Istraživačko pitanje ima centralno mesto u oblikovanju istraživanja. Pitanje treba da bude konkretno, inovativno, aktuelno, relevantno i jasno i da ukazuje na novi pristup postojećem problemu. Da bi se došlo do dobrog istraživačkog pitanja potrebno je poznavati problem, izvore kao i utvrditi svoj odnos prema problemu.

Detaljnije uputstvo:

Izaberite osnovni problem koji Vas interesuje, kao npr. okruženje, siromaštvo, obrazovanje, segregacija, ekonomski razvoj, ekološki problemi, estetika, saobraćaj, itd. Zatim uočite konkretan problem sa kojim se savremeni urbanizam suočava, npr. rast gradova, socijalno stanovanje, lociranje javnih sadržaja i objekata, definisanje lokalne zajednice, globalna konkurencija, bezbednost, pristupačnost, urbana obnova, zaštita nasleđa, interkulturalnost, gustine stanovanja, visine zgrada, lociranje velikih infrastrukturnih objekata, oblikovanje slobodnih prostora, prostori zabave i rekreacije, upravljanje gradovima, participacija, oblici kontrole, zakoni, regulativa, uloga stručnjaka... itd.

Paralelno treba izabrati neki od problema kojima se bavi teorija urbanizma, planiranja i dizajna: razmatranje sistema, procesa i metoda usmeravanja i kontrole izgradnje grada, učešća različitih aktera, uspostavljanje pravila i standarda, obrazovanje i pozicija stručnjaka, itd. Na primer: problem vrednosti na kojima se aktivnosti proizvodnje prostora zasnivaju (ekološki, ekonomski, socijalni, estetski itd. principi), zakonski okvir, uloga stručnjaka, odnos izgradnje i regulative, interes pojedinih učesnika u procesu, evaluacija alternativa, menadžment u upravljanju prostornim razvojem, oblici odlučivanja, uloga aktera u odlučivanju: lokalnih vlasti, investitora, građana, itd.

Istorija problema

Iznosi se da bi se pokazalo razumevanje istorije problema (u planiranju gradova, širem društvenom kontekstu...). Ovde treba da postoji jasan stav, odnosno prikaz kako se sadašnje stanje problema razlikuje od onog u prošlosti. Potrebno je, nakon definisanja ključnih koncepata u okviru izabranog problema, naći veze sa idejama i realizacijama koje su prisutne u okviru istorije urbanizma.

Detaljnije uputstvo:

Prelistati udžbenike i izvore iz spiska literature i napraviti izbor mislilaca, teoretičara, reformatora koji su se bavili problemom koji ste izabrali. Potrebno je pronaći nekoliko, dva do tri teoretičara, vizionara koji na sličan ili različit način posmatraju uočeni problem (npr. J.Jacobs, K.Lynch, Le Corbusier, F.L. Wright, E. Howard, C. Sitte, itd.), kao i nekoliko praktičara (npr. T.Garnier, I. Cerda, H.P.Berlahe, G.E.Haussman, D.H.Burnham, itd.) koji daju konkretne predloge za rešavanje datog problema. Napraviti izbor autora koji su se bavili temom i prikazati način na koji su oni pristupali problemu, analizirali ga i formulisali predloge i argumente.

Treba napraviti i izbor dokumenata, zakona, odluka, manifesta, regulative relevantnih za oblast koja se razmatra. Sistematizovati principe, ideje, konkretne predloge, objasniti ih i staviti u istorijski kontekst. Proceniti: da li su izneseni stavovi imali uticaja na realizacije u praksi? Na koji način su vizije, utopije, predlozi, regulativa uticali na unapređenje discipline u celini ili u nekom segmentu? Uočiti koji su posebni aspekti ponuđenih predloga od značaja za savremeni grad. Koje karakteristike sistema, procesa ili metoda intervencije, planiranja, projektovanja i izgradnje se mogu saznati, osvetliti, razumeti kroz proučavanje izabranih primera?

Pregled literature i izvora

Treba da je fokusiran na problem i da uključuje značajnija savremena istraživanja koja su povezana sa problemom kao i tekstove značajne za istoriju problema. Pregled izvora treba, takođe, da ukaže na razliku između izabranog problema i sličnih problema koji su već istraženi. Literatura i izvori treba da se prikažu na logičan i uređen način.

Detaljnije uputstvo:

Prilikom izbora teme potrebno je kombinovati dve grupe izvora, izvore koji se odnose na uočeni problem (savremena teorija) i izvore koji pokazuju kako su mislioci, teoretičari, praktičari značajni za razvoj discipline odgovarali na problem (istorija).

Nađite najmanje tri osnovna teoretska izvora, nekoliko tekstova u kojima savremeni autoriteti od značaja za istoriju i teoriju urbanizma obrazlažu svoje stavove ili nekoliko relevantnih dokumenata. To su teoretski izvori koji se problemom bave generalno, u okviru posebnih nauka ili pristupa (savremena teorija urbanizma).

Druga grupa izvora se odnosi na tekstove značajne za istoriju urbanizma: originalni tekstovi teoretičara, reformatora, utopista, vizionara, kao i značajni dokumenti koji su definisali odgovore na urgentne probleme sa kojima su gradovi bili suočeni u svom razvoju od 19. veka do danas.

Potrebno je obezbediti i izvore koji prikazuju konkretan, savremeni problem u Beogradu ili njegovom delu. To mogu biti saopštenja na konferencijama, članci iz časopisa i novina, informacije na web stranicama, TV emisije, itd. Pored toga neophodno je koristiti i primarne izvore: planove, projekte, studije, zakone, konkursna rešenja, odluke nadležnih tela i organizacija itd.

Konceptualni okvir: provera relacija između istorije, savremene teorije i problema koji se istražuje

Treba da pruži odgovor da li izabrani teoretski osnov pokazuje da će odgovaranje na pitanja rešiti problem.

Detaljnije uputstvo:

U ovom delu je potrebno definisati osnovne koncepte – relacije (uzročno-posledične veze, pretpostavke...) u okviru savremene teorijske postavke (npr. stanovanje: stambeno tržište - zakoni ponude i potražnje(ekonomija), ili pozicija određenog oblika izgradnje u odnosu na zakonski okvir u kome se planiranje, projektovanje i izgradnja odvija (pravo), ili odnos problema i vrednosti proklamovanih u društvu: jednakost za izabrane grupe i isključivanje ostalih (sociologija, filozofija, politikologija), ili predstave stanovnika o poželjnim stanjima i mogućnost njihove realizacije... (psihologija, antropologija) itd. Potrebno je dati i grafički prikaz, odn. shemu sa vezom između izabranog problema u aktuelnoj urbanističkoj praksi, različitih odgovora kroz istoriju i savremenu praksu i teoriju.

Zaključak (mogući dalji pravci istraživanja)

Treba da bude povezan sa istraživačkim pitanjem, pa tu treba navesti moguću primenu istraživanja u teoriji ili praksi. Takođe, ovde treba da se prepoznaju i ograničenja istraživanja, kakvi se rezultati očekuju i kakva će biti njihova primena, od strane potencijalnih korisnika (za prioritete struke, zemlje, regiona, grada).

Detaljnije uputstvo:

Pokazati argumentima zašto je primer koji ste izabrali vredan istraživanja. U kom smislu nam analiza tog slučaja može unaprediti znanje o određenim aspektima upravljanja prostornim razvojem.

Važni termini za konsultacije:

- **Rok za konsultacije u vezi predloga istraživanja je 14.12.2010.godine**

Nakon zadatog roka konsultacije u vezi ispitnog rada se neće održavati. Studenti nisu u obavezi da dolaze na konsultacije.

Kriterijumi za ocenjivanje seminarskog rada:

- Dobro izabrano istraživačko pitanje (20%)
- Konzistentan prikaz konceptualnog okvira istraživanja (20%)
- Veština povezivanja savremene urbanističke prakse, istorije i teorija urbanizma (20%)
- Relevantnost korišćenih izvora (20%)
- Korišćenje primarnih i sekundarnih izvora (10%)
- Korektno pisanje, sumiranje, parafraziranje, citiranje (10%)

Ukupno (100%)

UPUTSTVO ZA FORMULISANJE PITANJA ZA KOLOKVIJUM

Na osnovu definisanih izvora (Françoise Choay , Nan Elin, City Reader-a, ili drugo) i predavanja na kursu studenti definišu pitanja za test. Svaki student može da predloži najviše 10 pitanja (i odgovora). Pitanja se dostavljaju u elektronskoj formi na mail adresu mihajlovladimir@yahoo.com.

Rok za slanje pitanja je 30.11.2010.godine.

Sva predložena i usvojena pitanja (formulisana pravilno prema datim uputstvima) će biti objavljena na web strani AF, Istorija i teorija urbanizma. Na taj način će svi studenti biti upoznati sa mogućim skupom pitanja i tačnim odgovorima.

Iz predloženog skupa će biti izdvojen određen broj pitanja koja će činiti test na predmetu u školskoj 2010/2011 godini.

Studenti čija pitanja budu usvojena i uključena u test dobijaju dodatnih 10 poena na testu.

NAPOMENA: Ne mogu se predlagati pitanja sa liste iz prethodne školske godine.

Uputstvo za pripremu pitanja:

Pitanje se sastoji iz osnove pitanja i alternative odgovora. Radi se o zatvorenom tipu testa, sa više ponuđenih alternativa.

Formulisanje osnove pitanja

- Oblikujte osnovu pitanja što jasnije – zbunjujuća pitanja mogu generisati pogrešne odgovore čak i od studenata koji dobro poznaju material.
- Izbegavajte suvišne reči u osnovi pitanja da studenti na testu ne bi trošili vreme na čitanje pitanja. To ograničava broj pitanja i pouzdanost testa.
- Uključite u osnovu pitanja sve reči koje bi u suprotnom bilo potrebno ponavljati u svakoj varijanti odgovora.

Formulisanje odgovora: višestruki izbor

- Izbegavajte preuzimanje fraza direktno iz predloženih tekstova (izvora).
- Preporučuje se da prvo napišete tačan odgovor a zatim netačne odgovore koji služe za zbunjivanje.
- Opcije odgovora treba da budu slične dužine i iste gramatičke strukture. Previše detalja ili različite strukture odgovora otežavaju pronalaženje pravog odgovora.
- Ograničiti broj opcija odgovora. Tri ili četiri, maksimum pet.
- Odgovori koji služe za zbunjivanje treba da budu netačni, ali mogući. Upotrebiti reči, termine koji su studentima poznati.
- Naglasiti ključnu reč u pitanju. Na primer: Koji teoretičar urbanizma na prelazu iz 19. u 20. vek se NIJE bavio regionalnim aspektima urbanizacije? Geddis, Howard, Sitte, Cerda

- Takođe, ukoliko postavljate dva slična pitanja o dve različite stvari, naglasite razliku.
- Ukoliko je teško naći četiri alternativna odgovora na postavljeno pitanje, moguće je ubaciti i odgovor koji nije moguć, koji je čak apsurdan.
- Nemojte upotrebljavati, ili samo izuzetno reći kao što su "svi", "uvek", "nikad" pošto obično vode pogrešnom odgovoru. Takođe reći kao "obično", "tipično" ili "možda".

Primeri:

Obogatio se kao upravnik fabrike u Mančesteru a zatim u Škotskoj pokušao da ustanovi socijalističku/komunističku zajednicu. Sličan eksperiment je izveo i u Indijani. Verovao je da društvene klase mogu da žive u harmoniji. Radi se o:

- a) *Charles Fourier-u*
- b) *Henri de Saint-Simon-u*
- c) *Robert Owen-u*
- d) *Karl Friedrich Schinkel-u*

Ideje anarhističkog teoretičara Kropotkina i ekonomiste Maršala su uticale na razvoj ideja:

a)	b)	c)	d)
<i>T.Garnier-a</i>	<i>D.Burnham-a</i>	<i>P.Geddes-a</i>	<i>E. Howard-a</i>

ili

Zoniranje je prvi put uvedeno 1916.godine u:

a)	b)	c)	d)
<i>New York-u</i>	<i>Welwyn-u</i>	<i>Redburn-u</i>	<i>Beogradu</i>

LITERATURA

Udžbenici

- Elin, N. (2002). *Postmoderni urbanizam*, Beograd: Orion. (izbor poglavlja)
- Šoe, F. (1978). *Urbanizam, utopija i stvarnost*, Beograd: Građevinska knjiga. (izbor poglavlja)
- LeGates, R.T, & Stout, F. (Eds.). (2003). *The City Reader*. London and New York: Routledge. (izbor poglavlja)

Preporučena literatura

- Alexander, C., Ishikawa, S., & Silverstein, M. (1977). *A Pattern Language: Towns, Buildings and Construction*. New York: Oxford University Press.
- Bojović, P & Đokić, V. (Ur.). (2009). *Teorija arhitekture i urbanizma*. Beograd: Arhitektonski fakultet Univerziteta u Beogradu
- Burchell, R.W. & Sternlieb, G. (Eds.). (1978). *Planning Theory in the 1980's, a search for future directions*. New Brunswick: Center for urban policy research, Rutgers University.
- Campbell, S., & Fainstein, S. (Eds.). (2003). *Readings in Planning Theory*. Malden, Massachusetts, Oxford, UK, Victoria, Australia: Blackwell Publishers.
- Castells, M. (2000). *The Rise of the Network Society*. Malden in Massachusetts, Oxford and Carlton: Blackwell Publishing.
- Castex, J., Depaule J.C., & Panerai, P. (1989). *Urbane forme*. Beograd: Građevinska knjiga.
- Cerda, I. (1979). *La théorie générale de l'urbanisation*. Paris: Editions du Seuil. (Originalno delo publikovano 1867.)
- Cullen, G. (1990). *Gradski pejzaž*. Beograd: Građevinska knjiga.
- Doksijadis K. (1982). *Čovek i grad*. Beograd: Nolit.
- Dženks, Č.(1985). *Jezik postmoderne arhitekture*. Beograd: Vuk Karadžić.
- Dženks, Č. (1988). *Moderne pokreti u arhitekturi*. Beograd: Građevinska knjiga.
- Fainstein, S., & Campbell, S. (Eds.) (2002). *Readings in Urban Theory*. Oxford and Malden, Massachusetts: Blackwell Publishers.
- Faludi, A. (1973). *Planning Theory*. Oxford: Pergamon Press.
- Fisher, F., & Forester, J. (Eds.). (1993). *The Argumentative Turn in Policy Analysis and Planning*. Durham and London: Duke University Press.
- Fišman, R. (1997). Ebenezer Haurard i njegov koncept vrtnog grada. U Perović, M. (urednik) *Istorija Moderne Arhitekture - Antologija tekstova*. Knjiga 1. (str. 330-353). Beograd: IDEA.
- Fišman, R. (1997). Le Korbizjeove urbanističke ideje. U Perović, M. (urednik) *Istorija Moderne Arhitekture - Antologija tekstova*. Knjiga 2/A. (str. 318-349). Beograd: IDEA.
- Forester, J. (1989). *Planning in the Face of Power*. Berkeley: University of California Press.
- Friedmann, J. (1987). *Planning in the Public Domain: From Knowledge to Action*. Princeton: Princeton University Press.
- Harvey, D.(1973). *Social Justice and the City*. Baltimore: Johns Hopkins University Press.
- Hayek, F.A.(1997). Put u ropstvo. Novi Sad: Global Book. (Originalno delo publikovano 1944.)
- Hall, P. (1996). *Cities of Tomorrow*. Cambridge, MA and Oxford: Blackwell.
- Healey, P. (1997). *Collaborative Planning: Shaping Places in Fragmented Societies*. Houndmills and London: MacMillan Press.
- Hičkock, H.R. & Džonson, F. (1990). *Internacionalni stil*. Beograd: Građevinska knjiga
- Innes, J. E. (1994). *Planning Theory's Emerging Paradigm: Communicative Action and Interactive Practice*. Berkeley: University of California Press.

- Jacobs, J. (1992). *The death and life of great american cities*. New York: Vintage Books. (Prvo izdanje 1961.)
- Krier, R.(1991). *Gradski prostor u teoriji i praksi*. Beograd, Građevinska knjiga
- Lazarević Bajec Nada (1987). *Grad između empirije i utopije*, IICSSOS
- Lazarević Nada (2000). *Teorija planiranja*. Beograd: Arhitektonski fakultet (skripta).
- Lefevr, A. (1974). *Urbana revolucija*. Beograd: Nolit.
- Le Corbusier (1974). *Način razmišljanja o urbanizmu*. Beograd: Građevinska knjiga.
- Le Corbusier (1998). *Atinska povelja*. Beograd: Arhitektonski fakultet Univerziteta u Beogradu.
- Linč, K.(1974). *Slika jednog grada*. Beograd: Izdavačko preduzeće Građevinska knjiga.
- Maksimović, B.(1978). *Idejni razvoj srpskog urbanizma – Period rekonstrukcije gradova do 1914*. Beograd: SANU.
- Mamford, L.(2001). *Grad u istoriji*. Beograd: Book&Marso. (Originalno delo publikovano 1925.)
- Perović, M. (Ur.). (2009). *Antologija teorija arhitekture XX veka*. Beograd:Građevinska knjiga
- Radović. R. (2005). *Forma grada*. Beograd: Orion art.
- Rosi, A.(1996). *Arhitektura grada*. Beograd: Građevinska knjiga - Premis
- Rowe, C., & Koetter, F. (1988). *Grad kolaž*. Beograd: Građevinska knjiga.
- Sassen, S.(2001). *The Global City - New York, London, Tokio*. Princeton and Oxford: Princeton University Press.
- Sassen, S. (ed.). (2002). *Global Networks Linked Cities*. New York, London: Routledge.
- Simmie, J., Hart, D., & Wood, P. (Eds.). (2001). *Innovative Cities*. London and New York: Spon Press.
- Van der Vud, A. (1997). CIAM. U Perović, M. (urednik) *Istorija Moderne Arhitekture - Antologija tekstova*. Knjiga 3. (str. 148-179)., Beograd: IDEA.
- Van Rosen, V. (1997). Berlahe i kultura planiranja grada. U Perović, M. (urednik) *Istorija Moderne Arhitekture - Antologija tekstova*. Knjiga 1. (str. 484-503). Beograd: IDEA.
- Vibenson, D. (1997). Utopijski aspekt industrijskog grada Tonija Garnijea. U Perović, M. (urednik) *Istorija Moderne Arhitekture - Antologija tekstova*. Knjiga 1. Beograd: IDEA.
- Venturi, R., Skot Braun, D., & Ajzenur, S. (1988). *Pouke Las Vegasa*. Beograd: Građevinska knjiga
- Vujović, S. (1982). *Grad i društvo*. Beograd: ICSSO
- Zite, K. (2006). *Umetničko oblikovanje gradova. (prevod Đ. Tabaković)*. Beograd: Građevinska knjiga. (Originalno delo publikovano 1889.)

Prikaz korišćenih izvora, spisak bibliografskih jedinica

(APA stil, American Psychological Association)

Knjige:

Le Corbusier (Charles-Edouard Jeanneret) (1929) *The City of To-morrow and its Planning*. London: John Rodher Press.

Knjiga u koautorstvu više autora:

Begović, B., Vacić, Z., Lazarević Bajec, N., Raičević, B., Roganović, M. Simić, A., et al. (2002) *Principi modernog upravljanja lokalnom zajednicom*. Beograd: Centar za liberalno demokratske studije.

Dela u više tomova

Čubrilović, V. (ur.) (1974) *Istorija Beograda (1-3)*. Beograd: SANU, Prosveta.

Poglavlje u knjizi:

Lazarević Bajec, N. (1996) Strateško urbano planiranje, usmeravanje i/ili posredovanje. U Lazarević Bajec, N. i Ralević, M. (ur.) *Strategija urbanizacije u uslovima neizvesnosti* (str. 3-28). Beograd: Arhitektonski fakultet.

Članci u časopisima:

Lazarević Bajec, N. (1996) Questioning the Urban Planning Process: The Problem of Traffic and Environmental Protection. *Saobraćaj u gradovima*, 1/96, str. 29 – 41.

Članak u popularnom časopisu

Broj strane se ne uključuje u listi referenci. Kod citiranja se daje u zagradi.
Smith, J. (1996) There is no resisting the Borg queen. *Macleans*, 2. decembar.

Članak u časopisu bez autora

The blood business (1992, September 11). *Time*, 97, 47-48.

Članak u novinama

Ne navodi se broj strane ni u spisku literature ni prilikom citiranja.
D.M. (2008) Obnova Skadarlije pred sudom. *Politika*, 7. mart, deo: Beograd.
Marković, R. (2008) Deca su najčešće izložena napadima pasa. *Danas*, 9-10. februar, deo: Beograd.

Članak u novinama

Bez autora
Newsday. (2003) Activision suing over Star trek. July 2, Queens edition, deo A.

Članak u enciklopedijama

Ne uključuje se u listu referenci. Navodi se uz citiranje u tekstu. Primeri:
U svom članku o naučnoj fantastici u izdanju iz 1995 *Encyclopedia Americana*, Theodore Sturgeon kaže daje termin naučna fantastika je kreirao Hugo Gernsback. Ili, Theodore Sturgeon navodi da je termin naučna fantastika kreirao Hugo Gernsback (*Encyclopedia Americana*, 1995 ed., odrednica "Science fiction.").

Dokumenti, studije, izdanja organizacija, institucija, udruženja:

Ukoliko se zna koja organizacija je proizvela dokument, onda se ona tretira kao autor, pa se navodi po pravilu: organizacija/autor. (godina). Naslov dokumenta. Mesto izdanja: izdavač.

UNESCO. (1995). *Our Creative Diversity*. Paris: UNESCO

ETCP European Council of Town Planners (2003). *The New Charter of Athens, The European Council of Town Planners' Vision for Cities in 21st Century*. <http://www.ceu-ectp.org/e/athens/charter2003.pdf>

Ukoliko se ne zna organizacija autor:

Evropska gradska povelja (2005). Kotor: Expeditio, Centar za održivi prostorni razvoj.

Elektronski izvori:

Humes, J. (n.d.)* *Intercultural management: the art of communication is the language of leadership*. Korišćeno 17. aprila 2007. sa <http://www.kwintessential.co.uk/cultural-services/articles/intercultural-management.html>

(*n.d. ukoliko je nepoznat datum kad je tekst objavljen)

Website

Lynch, T. (1996) Review of DS9 trials and tribble-ations. Psi Phi: Bradley's Science Fiction Club. (korišćeno 8 oktobra 1997). <http://www.bradley.edu/campusorg/psiphi/DS9/ep/503r.html>

Ukoliko elektronski tekst postoji i u štampanom obliku nije potrebno navoditi web adresu:

Innes, J. (1998) Information in communicative planning [elektronska verzija]. *Journal of the American Planning Association*, Winter, 52-63.

Ime, prezime i broj indeksa

Naslov istraživanja

- Jasno formulisati naslov koji odražava sadržaj istraživanja, sa datim problemom kojim će se ono baviti
- Navesti ključne reči (3-5 reči, koncepata koji nisu sadržani u naslovu)

Istraživačko pitanje

- Definirati problem kojim ćete se baviti (izazovan, kontroverzan, značajan)
- Navesti na koja pitanja će istraživanje dati odgovor
- Jasno argumentovati razloge za preduzimanje istraživanja
- Navesti šta su glavni stavovi koji su pronađeni u literaturi; koja su otvorena pitanja u vezi izabranog problema u savremenoj teoriji?

Istorija problema

- Izneti jasan stav kao dokaz o razumevanju istorije problema
- Objasniti kako se sadašnje stanje problema razlikuje od onog u prošlosti
- Dati pregled urbanista, teoretičara i praktičara, koji su se u istoriji urbanizma bavili izabranim problemom – primami izvori. Napravite selekciju!
- Dati pregled izvora koji će biti osnova istraživanja – sekundarni izvori (Sumiranje izvora o urbanistima, idejama, predlozima, oko 3 rečenice.)
- **Napomena: pokušajte da uočite različite pristupe problemu!**

Pregled literature i izvora

- Dati izvore na osnovu kojih je formulisano istraživačko pitanje (citati ili parafraze izvora u savremenoj teoriji urbanističkog planiranja i dizajna u odnosu na osnovni teorijski aspekt istraživanja, u dve do tri rečenice)
- Savremeni teoretičari koji se bave izabranim aspektom planiranja i izgradnje gradova;
- Istorija problema u kontekstu razvoja gradova - teorija (isključivo izvori koji se odnose na izabrani, usko definisani problem, ne opšti pregledi razvoja gradova)
- Profesionalni odgovori na izabrani problem - praksa (konkretni autori teorijskih i praktičnih predloga u istoriji urbanizma)
- Literaturu navoditi APA stilom

Konceptualni okvir istraživanja

- Definirati relacije između istorije, savremene teorije i problema koji će se u radu istražiti
- Navesti argumente koji će dokazati da se izabrani teoretski osnov bavi rešavanjem problema u istraživanju
- Navesti primere istraživanja koja se bave sličnim problemom u Srbiji (izvor: Internet)
- Dati grafički prikaz, odnosno shemu sa vezom između izabranog problema u aktuelnoj urbanističkoj praksi, različitih odgovora kroz istoriju i savremenu praksu i teoriju.

Zaključak

- Navesti od kakvog je značaja istraživanje za prioritete struke
- Dati predloge za primenu istraživanja (intervencije u postojećim procedurama, metodama rada, regulativnim dokumentima, itd.)

Napomena:

Font 11 (Times New Roman). Prored: single
Sheme, dijagrami, bez fotografija

- sve delove teksta koji predstavljaju sumiranje obeležiti žutim markerom
- delove teksta koji predstavljaju parafrazu obeležiti plavim markerom
- delove teksta koji predstavljaju citate, obeležiti zelenim markerom